

ธรรมานุศาสน์

พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง ว่าด้วยเศรษฐกิจพึ่งตน

อัตตา หิ อัตตะโน นาโถ โภ หิ นาโถ ปะโร ลียา
อัตตะนา หิ สุตันเตนะ นาถัง ละภะติ ทุลละภัง.
ตนแลเป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งให้ได้
แท้จริง ผู้มีตนฝึกฝนดีแล้วย่อมได้ที่พึ่งที่ได้โดยยาก.

หลักอัตตา หิ อัตตะโน นาโถ เป็นหลักธรรมคำสอนให้บุคคลพึ่งตนเอง ซึ่งแนวทางของระบบเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้มุ่งเน้นให้พึ่งตนเองในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ในการสร้างฐานะ และการเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้เพื่อใช้จ่ายใช้สอยในยามจำเป็น นอกจากนี้เป็นที่พึ่งแห่งตนแล้วจะต้องเป็นที่พึ่งของบุคคลอื่นด้วย นอกจากนี้ในระดับบุคคลแล้ว ยังมุ่งเน้นให้การพัฒนาประเทศชาติให้พึ่งตนเองในลักษณะ “เศรษฐกิจพอเพียง” นั่นคือการพัฒนาที่ไม่อิงเศรษฐกิจโลกจนเกินไป ดังพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสไว้เมื่อ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗ ที่ว่า

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเซย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดี สมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอมีพอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่ ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามีพอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรา รักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวหลักการพึ่งตนเองตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ ๕ ประการ คือ

๑. พึ่งตนเองทางจิตใจ คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น จึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกเข็มต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ บ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป ดังพระราชดำรัสที่ว่า “บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีศรัทธา บาย หรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมกันด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และ บังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน”

๒. พึ่งตนเองทางสังคม คือ การเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูล กัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน”

๓. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนใน ท้องถิ่นสามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ หรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่ง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง

๔. พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี คือ การส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลองทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่ง เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า “จุดประสงค์ของศูนย์การศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่ สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนเดิม”

๕. พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ คือ สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่ มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้ด้วย

การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ขั้นนี้ ขั้นแรก ต้องยึดหลัก "พึ่งตนเอง" คือ พยายามพึ่งตนเองให้ได้ก่อน ในแต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนต้องรู้จักตนเอง เช่น ข้อมูล รายรับ-รายจ่าย ในครอบครัวของตนเอง สามารถรักษาระดับการใช้จ่ายของตน ไม่ให้เป็นหนี้ และรู้จักตั้งศักยภาพในตัวเองในเรื่องของปัจจัยสี่ให้ได้ในระดับหนึ่ง

การพัฒนาตนเองให้สามารถ "อยู่ได้อย่างพอเพียง" คือ ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลางให้อยู่ได้อย่างสมดุล คือ มีความสุขที่แท้ ไม่ให้รู้สึกขาดแคลนจนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือดำเนินชีวิตอย่างเกินพอดี จนต้องเบียดเบียนผู้อื่น หรือเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

อ้างอิง

- พระไตรปิฎกภาษาบาลี พุทธศักราช ๒๕๔๙ (ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี) เล่มที่ ๒๕ ข้อ ๑๖๐ หน้า ๔๔. มหาเถรสมาคม.
- เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. สุเมธ ตันติเวชกุล. ๒๕๔๔.
- <http://www.uin thai.net>

.....